

Autisme als contextblindheid

Interview met Peter Vermeulen

Sanne Diepeveen

Inleiding

Peter Vermeulen werkt sinds een aantal jaren bij Autisme Centraal, een kennis- en ondersteuningscentrum omtrent autisme. Daarnaast heeft hij al een

Peter Vermeulen

15-tal boeken op zijn naam staan en een werkboek, *Ik ben speciaal*. Onlangs is er een nieuw boek uitgekomen van Peter Vermeulen, *Autisme als contextblindheid*. In dit boek is Peter Vermeulen op zoek naar de rol van context bij de informatieverwerking in het menselijk brein. Hij probeert in zijn boek via talrijke voorbeelden te illustreren hoe contextblindheid een verklaring biedt voor het denken en het gedrag van mensen met autisme.

How bent u op het idee gekomen om te kijken vanuit contextblindheid naar mensen met autisme?

Ten eerste heb je de drie grote theorieën, de Theory of Mind, de Executieve functie theorie en Centrale coherentie theorie waarbij wetenschappers hebben bedacht dat deze theorieën iets verklaren, maar waarschijnlijk ook onvoldoende verklaren. Als tweede staat er in verschillende boeken en ook in mijn boeken vaker te lezen dat mensen met autisme moeite hebben met de context. En ik dacht: wat is dat dan, die moeite met context? Er is nooit eens iemand geweest die dat uitgespit heeft. Ik ben toen allerlei literatuur gaan lezen over contextgevoeligheid van het brein los van autisme. Telkens kwam ik erachter dat dit juist hetgeen is dat zo moeilijk is voor mensen met autisme. Ik heb toen Uta Frith benaderd. Zij heeft veel onderzoek gedaan naar de Centrale coherentietheorie. Zij heeft ook al vaker het woord context gebruikt. Ik heb haar gevraagd of ik fout zat als ik een idee zou formuleren dat 'contextblindheid' gaat heten en zij gaf mij gelijk. Ze vond het een verfrissend idee. Ze gaf aan dat ze dit ook wel bedoelde, kijkend naar de Centrale coherentietheorie. Ze is echter ook wel kritisch. Een van de nadelen van deze contextblindheidtheorie is dat het alles verklaart en bij een theorie die alles verklaart, moet je toch kritisch zijn. Ze heeft daar wel een gelijk in, hoor!

Zijn er onderdelen van de contextblindheidtheorie waar u zelf kritisch over bent?

In het boek schrijf ik daar ook al wel over. De vraag is namelijk of deze theorie wel zo typisch is voor autisme. Daar is op dit moment geen antwoord op te vinden. Misschien zijn wel meer mensen contextblind.

In het boek heeft u het ook over een theorie van Baron-Cohen, namelijk het systematiseren. Hij geeft bijvoorbeeld ook aan dat er bij mannen minder contextgevoeligheid is dan bij vrouwen.

Vrouwen zijn inderdaad contextgevoeliger dan mannen. Dat is wetenschappelijk bewezen. In dat opzicht is het niet incompatibel met wat hij zegt, alleen vind ik dat de theorie van Baron-Cohen te veel aan de empathiekant ligt. Ik denk dat men ook juist veel gevoeliger is voor de context los van empathie (Baron-Cohen koppelt context en empathie aan elkaar). Laat ik een heel banaal voorbeeld geven dat niets met empathie te maken heeft. Bijvoorbeeld weten wat voor een kledij bij elkaar past. Dat is zo'n klassieker. Daar is een

vrouwelijk brein sterker in dan een mannelijk brein: weten wat je op welk moment aantrekt. En ja, dat kan je dan wel weer verbinden met de sociale context. Maar los daarvan, het zou mij verwonderen als veel mannen kleuren konden matchen. Dus zelfs op niet sociaal vlak heb je ook contexten.

In Nederland wordt er voornamelijk een diagnose gesteld aan de hand van de criteria in de DSM, namelijk op grond van de volgende kenmerken die wel of niet aanwezig moeten zijn: beperkingen in de sociale omgang, kwalitatief gebrek in communicatie en een beperkt, zich herhalend en stereotiep gedragspatroon. Hoe ziet u dit laatste punt binnen de theorie van de contextblindheid?

In de zin dat het valt onder rigiditeit, dus vaste koppelingen maken en daarvoor vaste reactie vertonen. Dan is dat denk ik wel autismespecifiek. Stereotiep gedrag vind ik eigenlijk een secundair kenmerk. Maar het vasthouden aan bepaalde dingen in een situatie is een primair kenmerk. Op die manier wordt er niet naar dat laatste punt gekeken. Het gaat namelijk om meerdere aspecten. Het gaat over beperkte interesses, het gaat over stereotype gedragingen, preoccupaties, weerstand tegen veranderingen, en over gebrek aan generalisatie. Ik vind dat best veel. Zijn al die dingen wel het gevolg van hetzelfde? Dat denk ik niet. Ik denk dat een aantal preoccupaties een soort copingstrategie zijn. Er zijn overigens ook nog een heleboel onderzoekers die het er nog niet over eens zijn of dit laatste criteria in de DSM moet blijven. Ik houd zelf veel meer van de oorspronkelijke triade van Lora Wing, namelijk sociale beperkingen, communicatie en verbeelding. Dat is veel meer autismespecifiek en scherper af te leiden. In principe sta ik wel achter de DSM-criteria, maar ze maken er ook een beetje een chaos van. Verbeelding staat bij de DSM onder communicatie, terwijl Lora Wing zegt dat verbeelding een apart onderdeel is en dat die rigiditeit de ommezijde is van een tekort aan verbeelding (door een gebrek aan verbeelding ontstaat er rigiditeit in het gedrag bij mensen met autisme) en daar volg ik haar wel.

Als je tegenwoordig vraagt aan mensen wat de triade is bij autisme krijg je 36 verschillende betekenissen. Ik denk dat we weer eens terug moeten naar de roots.

In uw boek schrijft u "Wetenschappelijk onderzoek naar het gebruik van context om duidelijkheid te scheppen is in het geval van autisme zo goed als onbestaand". Is er iemand al onderzoek aan het doen naar context bij mensen met autisme of bent u dit al aan het doen?

Er gebeurt hier en daar al wel wat onderzoek naar contextgebruik bij mensen met autisme, maar nog heel weinig. Op het moment ben ik bezig in samenwerking met de Hogeschool van Antwerpen aan een onderzoek. We zijn aan het kijken of kinderen met autisme gelaatsuitdrukkingen kunnen koppelen aan een context. Het is een twee- of driejaren project. We willen uiteindelijk weten of je bij deze kinderen beter kunt werken met contextplaatjes in plaats van het leren van plaatjes met alleen maar gelaatsuitdrukkingen zoals op dit moment veel wordt gedaan.

Hier schrijft u ook over in het boek, dat het voor mensen met autisme best moeilijk is om emoties als gelaatsuitdrukkingen te herkennen, maar dat het in een context lastiger wordt.

Men zou veel meer moeten werken met en vanuit de context. Er zijn op het mo-

ment wel materialen zoals de Reading the Mind in Films-test. Dat zit al dichtbij wat ik eigenlijk zou willen. Dat men werkt met realistische dingen. Er is recent een onderzoek gepubliceerd waarbij men de Sally-Ann taak heeft genomen als uitgangspunt. Dit werd nagespeeld met een poppetje. Een mevrouw kijkt dan toe en wat blijkt is dat mensen met autisme, die perfect Sally-Ann snappen, toch niet kunnen voorspellen waar de mevrouw naar toe zal kijken, naar het mandje of de doos. En dan wordt het meer een natuurlijke situatie. Het gaat dan namelijk om een persoon en niet om een pop zoals in de echte Sally-Ann taak, maar de false-belief taak wordt wel onderzocht. Ik denk dat we daar naar toe moeten.

Meer naar de realiteit.

Meer levensechte dingen, dat is iets waar we zo vaak op vastlopen tot nu toe met mensen met autisme. Dat therapeuten allerlei behandelingen opzetten en effect merken van die behandelingen. En dan wild-enthousiast zijn. Maar dat er dan in het dagelijks leven van een mens met autisme niets te zien is van het effect van de behandeling en dat is frustrerend.

En dat is de transfer waar we dan tegenaan lopen.

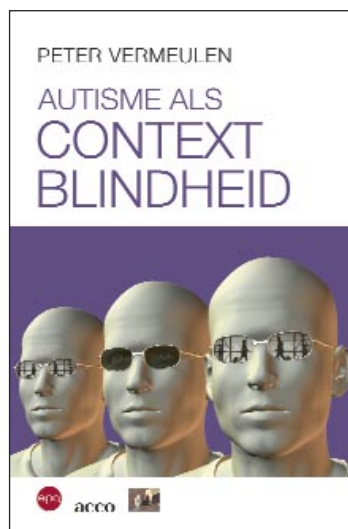
Ja, en als je transferproblemen hebt, moet je zorgen dat je niet hoeft te transfereren. Het nadeel is dan wel dat je niet alle situaties kunt naspelen. Het voordeel van een generieke vaardigheidstraining is dat je het kunt afbakenen, je kunt het in je therapieruimte stoppen, los van alle prikkels. Dat is ook een voordeel. Nadeel is dan dat het geen connectie heeft met het echte leven. Ik denk dat we daarom naar een tussenweg moeten. Dat de behandeling goed uit te voeren is, maar dat we veel meer de realiteit daarin naar binnen halen.

Zou bijvoorbeeld video een rol kunnen spelen bij de behandeling van bijvoorbeeld sociale vaardigheden?

Video kijken blijft nog altijd passief. De context die we dan nog steeds niet meenemen is dat mensen zelf ook deelnemen aan het gesprek en dat kun je met video niet oefenen. Het hele gebied rondom embodied cognition, dat is vrij nieuw, deze theorie zegt dat we veel van onze cognities niet opbouwen omdat we aan cursussen meedoen, maar dat we ze opbouwen omdat we zelf actief meedoen aan de situatie. Behandelingen die dit principe het dichtst benaderen laten iemand actief participeren en bieden realistisch materiaal aan, iets wat je bijvoorbeeld ziet in de experimentele behandelingen met virtuele realiteit. Dat is veel realistischer dan video kijken en rollenspel, maar voorlopig nog ontzettend duur.

Zou u iets zien in het idee dat iemand met autisme een levensloopbegeleider zou moeten hebben?

Ja, maar dat betekent niet dat die persoon continu aanwezig moet zijn. Maar wel iemand die je kunt oproepen, want dat zie je heel vaak dat er telkens een nieuwe hulpverlener moet komen. Wat wij bij onze volwassenen doen is dat ze een dossier hebben. Zij hebben allemaal een eigen begeleidingsdossier dat zij zelf invullen met hulp van ons en steeds aanpassen aan de huidige situatie. Dat dossier gaat over van alles en nog wat. Bijvoorbeeld 'wat moet je doen als ik te veel praat?' Maar wij houden dat dossier voor hen bij. En zorgen dat het wordt gezien door de juiste mensen. De nieuwe begeleider kan het dossier lezen en weet dan wat er allemaal speelt. Je kunt dan ook continuïteit waarborgen. Ik zie het bij mijn zwager. Hij heeft al verschillende hulpverleners gehad. Die hulpverleners komen dan toch weer bij mij om vragen te stellen en vaak worden er dan vragen gesteld waar de vorige hulpverlener ook al op vastliep. Ik kan die continuïteit wel bieden, maar ik vind het ook gevaarlijk dat mijn zwager van mij afhankelijk is. Wat als ik wegval? Dit is iets waar veel ouders zich zorgen over maken. Zij zijn nu die levensloopbegeleider en dat zal goed gaan tot dat hun kind 30, 40 of 50 is. Dan zal het overgedragen moeten worden naar een levensbegeleider of liever naar een levensloopnetwerk. Waar wel iemand een soort navigatierol speelt of een coördinerende rol, maar niet dat alles van die persoon afhankelijk is.

*Autisme als contextblindheid.
Peter Vermeulen. Uitgeverij Acco.*

In het boek staat dat de kleur waarin de huurprijs vermeld staat van invloed is op hoe je denkt over de hoogte van die huurprijs in termen van te duur of niet. Naast dit weetje heeft u nog veel meer weetjes / onderzoeken verwerkt in uw boek. Hoe bent u aan deze weetjes gekomen?

Door heel veel research en studiewerk te doen. Toen ik bedacht had om iets te gaan schrijven over context, ben ik heel veel onderzoeken gaan lezen, vooral over neurologie, neuropsychologie en artificiële intelligentie. Dat laatste is een onderzoeksgebied waar heel veel onderzoek gebeurt naar context. Dat was erg boeiend. Ik heb ongeveer vier jaar aan dit boek gewerkt. Dat wil niet zeggen dat ik vier jaar lang heb geschreven. Ik ben twee jaar geleden begonnen met schrijven. Het grootste gedeelte heb ik afgelopen zomer geschreven. Maar de meeste studies die in het boek worden genoemd zijn pas recentelijk in 2008 of 2009 gepubliceerd of zijn nu alleen nog maar elektronisch beschikbaar. Dat betekende voor mij dat ik ongeveer om de maand in alle databanken ben gaan zoeken op de trefwoorden autisme, context. En soms komt daar dan uit dat ze wel context zien en dan denk je, verdorie. Daar had ik dan óf een kritische noot bij óf ik vond dat ze een punt hadden. En zo is het geheel gegroeid tot een boek.

Wat ik ook opvallend vond aan uw boek is dat u veel onderzoeken beschrijft waarvan de onderzoekers zelf niet het idee hadden om context te onderzoeken, maar waarbij u wel een link kon maken naar context.

Ja, dat vond ik ook opvallend. Dat heel veel onderzoekers in de psychologie en de neuropsychologie, ook autisme-onderzoekers op een autistische manier in hun autismevakje zitten. Ze kijken niet over het muurtje naar wat er gebeurt aan onderzoek bij andere stoornissen, zoals schizofrenie, waar men al al jaren bezig is met onderzoek naar context. Schizofrenie en autisme: al jarenlang zitten de onderzoekers aan hun eigen kant van het muurtje. En er zijn maar weinig autisme-onderzoekers die eens over het muurtje gaan kijken. Vanuit de schizofrenie is men dat wel gaan doen, bijvoorbeeld kijkend naar wat men in het autisme-onderzoek deed rondom Theory of Mind. Ik weet niet waar het mee te maken heeft. Misschien dat de autismewereld zelf een beetje autistisch is?

Er zijn zoveel interessante dingen te leren. We hebben de grootste stappen gezet in autisme-onderzoek, wanneer onderzoekers inderdaad over het muurtje hebben gekeken. Wanneer Uta Frith plotseling samen met Baron-Cohen en nog een aantal mensen is gaan kijken naar Theory of Mind om te zien of dat iets kon bijdragen aan de kennis over autisme. Dan krijg je doorbraak, want die Theory of Mind, hoe kritisch ik ook ben, het heeft veel opgeleverd, maar dat was omdat we over het muurtje hebben gekeken. Nog een ander voorbeeld: op een zeker moment werkte iemand met mensen met frontaal lob-trauma's en vertelde over gedragingen van deze patiënten. Onderzoekers naar autisme

gingen toen bedenken dat die gedragingen overeen kwamen met gedragingen van mensen met autisme. Hieruit is toen de Excutieve functietheorie ontstaan. We zouden vaker op deze manier moeten werken.

U besteed ook aandacht aan context en taal. De woordenschatontwikkeling is erg afhankelijk van de context. Een woord moet in meerdere contexten worden aangeboden wil het woord echt geleerd worden. Je ziet bij mensen met autisme woordenschatproblemen, maar ook bij een heel aantal niet. Hoe zou u dit kunnen verklaren kijkend naar de contextblindheidtheorie?

Wanneer een woord minder afhankelijk is van de context, zullen mensen met autisme hier minder of geen problemen mee hebben. Ik ben geen logopedist, dus ik weet niets van logopedie. Maar als ik hoor dat een woord pas echt geleerd wordt als het in meerdere contexten wordt aangeboden, dan denk ik "ja, natuurlijk". Want anders krijg je vaste koppelingen, maar context gaat nog een stap verder. Ik kan niet alleen een woord in verschillende contexten gebruiken, maar ik kan ook omspringen met de wisselende betekenisnuances in dat woord. Als jullie dat er mee bedoelen, dan had ik ook over het muurtje moeten kijken.

Wat we in de behandeling proberen is om de woorden op meerdere manieren (plaatjes, voorwerpen) en in meerdere situaties aan te bieden en ook daadwerkelijk naar bijvoorbeeld de winkel te gaan om daar te kijken. Ook bijvoorbeeld het aanbieden van de woorden door middel van scripts (van den Dungen, 2006). Als je vanuit de contextblindheid kijkt, is dat een superstrategie. Omdat je dan vermijdt dat het kind verkeerde detailkoppelingen maakt. Een hond is niet alleen maar iets bruins met witte stippen zoals op het plaatje. Nee, een hond is ook zwart, of helemaal wit en die kwispelt en die blaft.

Zou trainen van woordenschat bij mensen met autisme nut hebben?

Ik denk dat je onmogelijk alle woorden zo kunt gaan trainen. Ik zou wel een selectie maken van die woorden die heel vaak gebruikt worden en die misschien in verschillende contexten een andere betekenis hebben. Woorden zoals 'werken', zoals 'hoofd'. Je zou eens moeten gaan kijken naar welke woorden het meest gebruikt worden in de Nederlandse taal en welke woorden daarvan verschillende contextuele betekenisverschillen hebben. Ik zou graag willen dat hier in het onderwijs aan kinderen met autisme ook meer de nadruk op zou liggen. Niet alleen de lexicale betekenis aanbieden, maar vooral ook juist de wereldbetekenis.

U heeft aangegeven in het boek dat er misschien wel een knopje is bij mensen met autisme dat aangezet kan worden, waardoor ze alert zijn op de context. U gaf daarbij een voorbeeld dat er een woord in de zin gegeven/gezegd kan worden, waarbij er al een richting wordt gegeven aan de context waarin men die zin moet opvatten. Zou dit iets kunnen zijn wat wij als logopedisten op zouden kunnen pakken?

Ik denk dat ook in het aanleren van taal je mensen met autisme kunt helpen op een socratische manier en niet door op voorhand de betekenissen al voor te kauwen. Maar door een juiste vraag of een bepaald woord op een bepaald moment te zeggen waardoor iemand met autisme verplicht wordt om na te denken over de woordbetekenissen. Om ze daar dan uiteindelijk flexibeler in te maken. Wat ik vaak zie gebeuren is dat er door een logopedist gezegd wordt dat een kind een woord kent en dan wordt er doorgesproken naar het volgende woord. Maar ik zou graag willen pleiten dat men dan ook nog stil staat met wat je allemaal met dat woord kan doen. En dat er goed gekeken wordt welke woorden voor die persoon functioneel zijn. Het is best leuk om kinderen boekjes te laten inkijken met plaatjes van een giraf, olifant, maar de vraag is hoeveel keer in hun leven ze een olifant gaan zien. Leer ze liever woorden als jam, chocopasta, pils... Maar dan wel een leeftijdgerelateerd aanbod.

En ziet u hier dan duidelijk een rol voor de logopedist weggelegd?

Ik denk dat die lijsten op maat gemaakt moeten worden. Maar waar ik een he-

le belangrijke rol zie voor logopedisten, is dat zij mensen die te maken hebben met mensen met een autisme veel bewuster kunnen maken van alle valkuilen in taal en communicatie. De logopedist heeft een rol in de behandeling van een kind, maar voornamelijk ook in het sensibiliseren van de omgeving hoe complex taal en communicatie is. In dat opzicht zijn taal en communicatie basaal. Je kan geen onderwijs geven zonder te communiceren met kinderen. Je kan niet begeleiden zonder communicatie. Je kan iemand niet troosten zonder communicatie. Dus alles is communicatie.

Voor in Nederland wordt er al heel snel bekeken welke behandeling er wordt ingezet bij een kind met autisme. Maar dan denk ik, wacht eens even, in elke behandelingsmethode moet je ook communiceren met iemand. Dan moet je dus heel goed weten hoe iemand met autisme de taal begrijpt, zowel gesproken taal als de visuele taal. Waar loopt hij op vast en hoe drukt hij zichzelf uit. Ik denk dat een logopedist kan helpen de wereld te vertalen en woorden uit te leggen, maar omgekeerd vind ik het ook heel belangrijk om te weten welke betekenis er achter de woorden zit die iemand met autisme gebruikt. Als logopedist kun je er misschien achter komen dat bijvoorbeeld iemand het woord theepauze begrijpt als een THEE-pauze. Zo'n situatie heb ik ooit meegemaakt met een volwassene. Hij wilde niet komen als er aangekondigd werd dat het theepauze was. We dachten toen zo iets als dat is typisch autisme, hij wil niet bij de groep horen. We hebben toen aan hem gevraagd waarom hij niet naar de theepauze wilde komen. Toen bleek dat het niets te maken had met niet bij de groep te willen horen, maar hij lustte geen thee. Voor hem was theepauze thee drinken en dat lustte hij niet, dus hoefde hij daar ook niet naar toe. Op het moment dat hij wist dat je ook koffie kan drinken in een theepauze, toen kwam hij er wel. Dit soort idiosyncratische manieren van betekenis geven aan woorden is belangrijk. Ik vind het dan ook heel belangrijk dat iedere persoon met autisme bij diagnostisch onderzoek voldoende onderzocht wordt naar betekenissen van taalbegrip en taalexpressie. Daar gaan psychologen nog zo rap niet naar kijken.

Men zou dat kunnen onderzoeken met de Taaltest voor Kinderen. Daar zitten leuke onderdelen in zoals Verzwegen betekenis. En door zelf informeel onderzoek te doen. Wat niet genormeerd is, want dat hoeft ook niet altijd. Ik vind het belangrijk dat er dan ook wel genormeerde taaltesten worden afgenomen. Maar je moet zeker ook vragen naar betekenis van woorden in de omgeving van een persoon met autisme, zoals het voorbeeld van de theepauze. Daarvoor moet je dan informeel onderzoek doen. Maar in de praktijk houdt men zich vaker vast aan het formele onderzoek, want als men geen normen heeft, dan kan er ook geen uitspraak worden gedaan.

Voor ouders en begeleiding is het nuttig om bij elke persoon met autisme zijn of haar individueel autistisch woordenboek op te stellen. Wat betekent dit woord voor die persoon. Zowel voor mensen met een normale intelligentie als voor mensen met een verstandelijke beperking.

Als laatste vraag, wat betekent nu de contextblindheid 'ontdekking' voor de maatschappij? Zouden wij/de maatschappij ons nu meer moeten aanpassen aan mensen met autisme of moeten we doorgaan met het aanbieden van behandelingen zodat een persoon met autisme zich gaat aanpassen aan de maatschappij?

In Vlaanderen hebben wij een campagne Autisme vriendelijkheid (zie www.autismecentraal.com). Deze campagne is ervoor om op zoveel mogelijk plaatsen de contextverhelderende communicatie te bereiken. We hebben bijvoorbeeld een project lopen met de politie in Gent. Hier hebben we samen met de mensen van de politie gekeken naar hun onthaal. En dat was ongelooflijk verwarrend. Er werd een aantal contexten niet verduidelijkt. Er staat bijvoorbeeld niet als je binnenkomt dat je moet wachten. Het was al een heel aantal keren voorgekomen dat mensen meteen doorliepen en dat waren waarschijnlijk niet allemaal alleen mensen met autisme. Er stonden wel stoelen, maar zeggen die stoelen dat je daar moet wachten? Dus nu hebben ze een systeem als bij een slager, bonnetje trekken, nummertje verschijnt en er hangt ook een bord met

een duidelijke tekst van wat er van je wordt verwacht. En wat nu leuk is, is dat de politie er achter kwam dat dit ook ongelooflijk goed werkt bij allochtonen die vaak de taal niet helemaal machtig zijn. Door dus een aantal dingen te verduidelijken, zie je ook dat die groep het veel makkelijker heeft. Dus contexten verduidelijken heeft een effect op de medemens. Ook ik, en ik denk dat ik geen autisme heb, heb er baat bij. Want ik denk dat zo'n systeem met een nummertje trekken veel minder stress oplevert dan niet weten wanneer je aan de beurt bent. Vooral niet als je niet van wachten houdt, en ik hou daar niet van. En het kost niet eens zoveel om dit in te zetten.

Een ander voorbeeld is dat je voor een nieuwe baan in sommige beroepen een bewijs van goed gedrag moet aanvragen. Over de aanvraag was veel onduidelijkheid, want je krijgt het niet meteen mee. Nu heeft de politie hiervoor een stappenplan gemaakt. Een heel autistisch stappenplan. Sinds ze dit stappenplan hebben, zeggen ze dat ze geen vervelende klanten meer hebben, want mensen werden eerst nog wel eens agressief. Dus het is belangrijk bij lastige procedures de context te verduidelijken, vooral voor mensen met autisme.

Zoals hier, kun je hier aan de bar een drankje bestellen?

Het is een bar, maar er staat niemand achter de bar. Het is wel onduidelijk nu.

Ja, een bordje met open en gesloten kan dan opgehangen worden. Zo simpel is het soms. Je verheldert dan de context. Ik denk dat we daar in de toekomst naar toe moeten.

Praatpaaltjes

Stottercentrum Zeeland & Maatschap Logopedie zoekt een **allround collega-logopedist** die voor 4 dagen ons enthousiaste zevenkoppige team wil komen versterken.

Affiniteit met taal en stotteren strekt tot aanbeveling. Voor meer inlichtingen: Stottercentrum@zeelandnet.nl, 06 51062598 t.a.v. E. Verwoest.
www.stottercentrumzeeland.nl

Werkplek te huur in Amsterdam

Wij zijn op zoek naar een logopedist die ons team wil versterken door gebruik en huur van een werkplek. Wij zijn een groep vrijgevestigde professionals die gezamenlijk een (geestelijk) gezondheidscentrum hebben opgestart om maatwerk te kunnen bieden aan cliënten.

Voor meer inlichtingen: Group4People: Annemieke Ederzeel, 06 53617962,
www.group4people.nl

Logopedist gezocht

Zorggroep Rijnmond zoekt voor locatie de Burcht een logopedist voor 4 uur per week. Voor meer informatie kunt u www.zorggroeprijnmond.nl raadplegen.

Voor vermelding in deze rubriek kunt u een digitaal deelnameformulier aanvragen bij het bureau van de NVLF: lofo@nvlf.nl. Voor telefonische inlichtingen kunt u bellen met de NVLF: 0348-457070. De kosten per vermelding Praatpaaltjes bedragen €25,-. Inzendingen voor het aprilnummer mailt u vóór 18 maart 2010 naar lofo@nvlf.nl.